

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 102/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Michalom Fecil'akom, advokátom, Jesenná 8, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Prešov č. k. 29C/11/2011-1355 zo 6. októbra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 4 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozhodnutím Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľ bol stranou konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 29C/11/2011 v postavení žalobcu, v ktorom sa domáhal proti žalovaným vydania bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemkov v jeho výlučnom vlastníctve. Sťažovateľ bol v konaní úspešný iba čiastočne, v dôsledku čoho bol nárok na náhradu trov konania (prvoinštančného aj odvolacieho) priznaný mestu [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný 1“) v rozsahu 82 %.

3. O samotnej výške trov konania okresný súd rozhodol uznesením vyššieho súdneho úradníka z 18. júna 2021, ktorý výrokom I uložil sťažovateľovi povinnosť nahradiť žalovanému 1 trovy konania 3 065,37 eur. Uznesenie súdneho úradníka vychádzalo zo základnej sadzby tarifnej odmeny vypočítanej z tarifnej hodnoty veci podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

4. Sťažovateľ (proti výroku I) a žalovaný 1 podali proti uzneseniu súdneho úradníka sťažnosť. Sťažovateľ namietal, že žalovaný 1 bol v namietanom konaní právne zastúpený advokátom [REDACTED] (ďalej len „právny zástupca“), ktorý mal s mestom dohodnutú hodinovú odmenu, preto nemá právo na náhradu trov konania za úspech v spore podľa vyhlášky. Okresnému súdu predložil kópie zmlúv o poskytovaní právnych služieb spolu s faktúrami, ktorými právny zástupca žalovaného 1 vyúčtoval právne služby vrátane špecifikácie úkonov. Z nich vyplýva, aké skutočné výdavky žalovanému 1 v súvislosti s namietaným konaním vznikli. Okresný súd mal preto žalovanému 1 priznať iba skutočne a účelne vynaložené náklady na zastupovanie v namietanom konaní. V tejto súvislosti poukázal na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 114/2017.

5. O sťažnostiach rozhodol sudca okresného súdu napadnutým rozhodnutím, ktorým zmenil uznesenie súdneho úradníka a sťažovateľa zaviazal na náhradu trov konania žalovanému 1 v sume 3 592,29 eur, sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú zamietol a žiadnej zo strán nepriznal nárok na náhradu trov sťažnostného konania.

III.

Argumentácia sťažovateľa

6. V namietanom konaní žalovaný 1 nemá nárok na náhradu trov konania vypočítanej z tarifnej hodnoty sporu podľa vyhlášky, ale v súlade s Civilným sporovým poriadkom (ďalej len „CSP“) na náhradu preukázaných, odôvodnených a účelne vynaložených výdavkov, ktoré žalovanému 1 v konaní vznikli v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva. To, aké výdavky žalovanému 1 v súvislosti s konaním vznikli, vyplývalo z predložených mandátnych zmlúv, faktúr a ich príloh.

7. Sťažovateľ zastáva názor, že žalovanému 1 preukázateľne nevznikli trovy právneho zastúpenia v sume, ktorá mu bola priznaná napadnutým rozhodnutím a ktorá je bezdôvodným obohatením sa na úkor sťažovateľa. V namietanom konaní bolo totiž riadne preukázané, aké skutočné, preukázané a účelne vynaložené výdavky žalovaný 1 v konaní mal. Odvoláva sa na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 114/2017 zo 17. decembra 2019, z ktorého vyplýva, že v danom prípade nemali byť trovy právneho zastúpenia okresným súdom vypočítané podľa advokátskej tarify, ale relevantným bol obsah zmluvných dojednaní medzi klientom (žalovaným 1) a jeho právnym zástupcom, teda trovy právneho zastúpenia advokáta žalovaného 1 mali vychádzať z dohodnutej hodinovej sadzby, ktorá bola nižšia ako advokátska tarifa.

8. V zmysle predložených listín žalovaný 1 vynaložil na právne zastupovanie v prejednávanej veci reálne 177,65 eur, vychádzajúc z hodinovej odmeny advokáta. Rozdiel medzi zmluvnou odmenou advokáta (177,65 eur) a trovami konania podľa vyhlášky, ktoré boli priznané napadnutým rozhodnutím (3 592,29 eur), tak predstavuje viac než 20-násobok. Podľa sťažovateľa je preto nesprávne a nezákonné priznať žalovanému 1 náhradu trov právneho zastúpenia vychádzajúcu z vyhlášky, keď je bez akýchkoľvek pochybností preukázateľné, že táto

sadzba 20-násobne prevyšuje reálne vynaložené náklady žalovaného 1 na zastupovanie v namietanom konaní.

9. V namietanom konaní vystupovalo na strane žalovaného mesto [REDAKOVANÉ] ktoré sprístupňuje informácie o nakladaní a hospodárení s verejnými prostriedkami, v zmysle ktorých je zrejmé, aké náklady na právne zastupovanie je v prípade sťažovateľa možné anticipovať vo vzťahu k súdnemu konaniu. Neobstojí ani poukaz okresného súdu na § 18 ods. 1 vyhlášky, keďže úprava v CSP už neukladá súdu povinnosť vychádzať pri určovaní výšky náhrady trov právneho zastúpenia zo sadzobníkov.

10. Pokiaľ okresný súd zamietnutie sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu súdneho úradníka odôvodnil poukazom na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 234/2017 a na § 18 ods. 1 vyhlášky bez toho, aby preskúmal, či advokátom vyčíslené trovy predstavujú reálne a účelne vynaložené trovy konania, dopustil sa takého omylu a zásahu do ústavných práv sťažovateľa, ktorý v konečnom dôsledku odôvodňuje vydanie kasačného nálezu. Navyše, právne závery vyplývajúce z uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 234/2017 nie sú v namietanom konaní aplikovateľné, keďže sú už prekonané. Podľa sťažovateľa napadnuté rozhodnutie vybočuje z akýchkoľvek mantinelov spravodlivosti a hrubo porušuje základné zásady rozhodovania o náhrade trov konania.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Napadnuté rozhodnutie sťažovateľ považuje za nezákonné a nespravodlivé, keďže okresný súd priznal žalovanému 1 trovy právneho zastúpenia vo výške podľa advokátskej tarify bez toho, aby preskúmal, či vyčíslené trovy predstavujú reálne a účelne vynaložené trovy, čím došlo k zásahu do označených práv sťažovateľa.

12. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

13. Rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi prislúcha zásadne týmto súdom. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne preskúmava rozhodnutie všeobecných súdov o trovách konania. Problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (IV. ÚS 248/08, II. ÚS 569/2017).

14. Ústavný súd teda skúmal, či sa okresný súd odchyľil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem, a pristúpil k preskúmaniu zlučiteľnosti napadnutého rozhodnutia s uvedenými článkami ústavy, listiny a medzinárodných dohovorov.

15. Okresný súd sa v napadnutom rozhodnutí nestotožnil s argumentáciou sťažovateľa o dôvodnosti aplikácie záverov nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 114/2017 na jeho prípad. V označenom náleze bola predmetom ústavnej sťažnosti námietka sťažovateľa, ktorý bol zaviazaný všeobecnými súdmi ako neúspešná strana sporu na neprimeranú výšku náhrady trov konania v celkovej sume 2 273 129,85 eur, ktoré nie je možné považovať za účelne vynaložené trovy konania. Ústavný súd v označenej veci konštatoval, že zmyslom a účelom inštitútu náhrady trov konania pred všeobecným súdom je poskytnúť účastníkovi náhradu tých trov, ktoré účelne vo vecnej a časovej súvislosti s konaním musel alebo bude musieť nepochybne zaplatiť, pričom by ich nemusel zaplatiť, ak by tu konanie pred všeobecným súdom nebolo. Ústavný súd v uvedenom náleze neopomenul, že sám v rozhodnutí č. k. II. ÚS 453/2013 konštatoval, že pre rozhodovanie o náhrade trov konania je zásadne bez významu obsah dohody medzi advokátom a klientom o výške odmeny advokáta či o spôsobe náhrady jeho hotových výdavkov. Obsah tejto dohody má význam iba pre vzťah medzi advokátom a jeho klientom, avšak tento právny názor bol vyslovený v súvislosti s identifikovaným účelom advokátskej tarify, ktorým je umožňovať na jednej strane úspešnému účastníkovi konania získať náhradu ním vynaložených nákladov v primeranej sadzobníkom vopred určenej výške, ale súčasne na druhej strane aj poskytnúť ochranu neúspešnému účastníkovi pred neprimeranou výškou uplatňovaných trov konania voči nemu. Zásadná irelevantnosť dohody medzi klientom a advokátom teda nie je samoučelná. Má chrániť pred neprimeranosťou obe sporové strany. Výnimka bezpochyby prichádza do úvahy práve vtedy, keď je dohoda klienta a advokáta dôkazom, že vyčíslené trovy úspešnej sporovej strany sú neprimerané. Nemožno uprednostniť v právnych predpisoch vyjadrenú predstavu normotvorcu o sume účelných trov za 1 úkon právnej pomoci, ak predložené dôkazy vedú k zisteniu, že úspešný účastník vynaložil na účel právneho zastúpenia podstatne nižšiu sumu. Striktné zotrvávanie na aplikácii (v rozhodnom čase účinného) § 151 ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku by v takomto prípade malo za následok, že suma uložená neúspešnému účastníkovi konania na zaplatenie v prospech úspešného účastníka by už nebola náhradou, ale inštitútom, ktorý by sa svojou podstatou približoval k bezdôvodnému obohateniu.

16. Na druhej strane okresný súd poukázal na rozhodnutie č. k. II. ÚS 234/2017, v ktorom ústavný súd akceptoval právny názor, podľa ktorého pre neúspešného účastníka nie je relevantný obsah dojednania medzi úspešným účastníkom a jeho právnym zástupcom. Tento právny názor platí bez ohľadu na to, či sa úspešný účastník s právnym zástupcom dohodol na vyššej alebo nižšej odmene, ako je tarifná odmena podľa vyhlášky. Úspešný účastník takto nemá nárok na náhradu tých trov právneho zastúpenia, ktoré podľa dohody s právnym zástupcom vynaložil nad rámec tarifnej odmeny. Na druhej strane mu však v zásade nič nebráni uplatniť si náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu tarifnej odmeny, hoci sa s právnym zástupcom dohodol na odmene nižšej, ako je odmena tarifná. Takýto právny výklad vedie k predvídateľnosti a k právnej istote, pretože účastníci (strany) súdneho (sporového) konania môžu vopred predvídať aj akcesorické právne dôsledky úspechu, prípadne neúspechu v konaní, ktoré tvorí aj povinnosť neúspešného účastníka nahradiť trovy právneho zastúpenia úspešnému účastníkovi. Obdobný právny výklad sa napr. aplikuje aj v prípade rozhodnutia Centra právnej pomoci. V prípade úspechu je účastníkovi priznané právo na náhradu trov konania v rozsahu tarifnej odmeny podľa vyhlášky, ktorú nahradí neúspešný účastník, hoci je zrejmé, že úspešnému účastníkovi bola právna pomoc poskytnutá bezplatne, prípadne s finančnou účasťou, ktorá je nižšia ako tarifná odmena.

Okrem iného aj z ustanovenia § 18 ods. 1 vyhlášky vyplýva, že advokát je povinný upozorniť klienta pri rokovaní o zmluvnej odmene na to, že pri určení trov konania, ktorých náhrada sa priznala proti inej fyzickej alebo právnickej osobe, sa odmena advokáta určí podľa ustanovení tejto vyhlášky o tarifnej odmene.

17. V prípade sťažovateľa sa preto okresný súd stotožnil s výkladom ústavného súdu v rozhodnutí č. k. II. ÚS 324/2017 v spojení s ustanovením § 18 ods. 1 vyhlášky, teda že úspešnej strane sporu nič nebráni, aby si náhradu trov konania uplatnila vo výške tarifnej odmeny napriek tomu, že sa s právnym zástupcom dohodla na nižšej odmene, ako bola odmena tarifná. Doplnil, že samotnú výšku priznanej tarifnej odmeny nie je možné považovať za neprimeranú s poukazom na výšku nároku, ktorý si žalobca voči žalovanému 1 z titulu bezdôvodného obohatenia uplatnil v celkovej sume 109 402,32 eur. Žalovanému 1 boli priznané iba účelne vynaložené náklady na právne zastúpenie, teda tie, ktoré boli nevyhnutné na jeho procesnú ochranu proti nároku uplatňovanému žalobcom.

18. Ústavný súd po preskúmaní relevantnej časti napadnutého rozhodnutia o trovách konania konštatuje, že v ňom nevzhladol procesný exces, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania, čo je predpokladom pre možnosť ústavného súdu zasiahnuť do rozhodnutia o trovách konania.

19. Sťažovateľ v rámci svojej sťažostnej argumentácie poukazoval na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 114/2017 zo 17. decembra 2019, z ktorého vyplývalo, že trovy právneho zastúpenia sa mali v danom prípade určovať podľa dohodnutej hodinovej sadzby (ktorá bola nižšia ako advokátska tarifa), a nie podľa advokátskej tarify, a že vo výške rozdielu medzi trovami priznanými podľa advokátskej tarify a odmenou podľa dohodnutej hodinovej sadzby ide o bezdôvodné obohatenie na strane úspešného žalovaného 1. Okresný súd však v súvislosti s označeným nálezom poukázal na to, že predmetom ústavnej sťažnosti bola námietka sťažovateľa, ktorý bol ako neúspešná strana sporu zaviazaný na neprimeranú výšku náhrady trov konania, na čo ústavný súd aj prihliadol pri konštatovaní porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu i jeho práva na spravodlivé súdne konanie. Okresný súd, naopak, v napadnutom rozhodnutí konštatoval, že samotnú výšku priznanej tarifnej odmeny nie je možné považovať za neprimeranú s poukazom na výšku žalobcom uplatneného nároku voči žalovanému 1.

20. Ústavný súd tiež poukazuje na skutočnosť, ktorá vyplýva z mandátnej zmluvy o poskytovaní právnych služieb z 28. januára 2015 predloženej sťažovateľom, že pre prípad súdneho konania bola v zmluve medzi žalovaným 1 a jeho právnym zástupcom dohodnutá odmena podľa advokátskej tarify. Z jej bodu 3.5 vyplýva, že „v prípade súdnych sporov, resp. rozhodcovských konaní, ktorých účastníkom je alebo bude Mandant, prináležia Mandatárovi ako zástupcovi Mandanta v týchto sporoch trovy právneho zastúpenia priznané súdom, resp. rozhodcovským súdom v rámci náhrady trov konania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku a vyhlášky č. 655/2004 Z. z. ako tarifná odmena za jednotlivé úkony právnej služby“. Preto ak okresný súd určil trovy právneho zastúpenia podľa nej, tento postup nie je možné považovať za zásah do označených práv sťažovateľa. Peňažné sumy, ktoré boli zaplatené úspešným žalovaným 1 jeho právnemu zástupcovi za jednotlivé úkony právnej služby vykonané v predmetnom súdnom konaní vo výške podľa dohodnutej hodinovej sadzby, ktorá bola nižšia ako advokátska tarifa, je možné považovať za preddavok na trovy právneho zastúpenia. Po priznaní

náhrady trov právneho zastúpenia súdom podľa advokátskej tarify je advokát povinný tento preddavok vysporiadať vo vzťahu k svojmu klientovi (žalovanému 1), preto nepôjde o bezdôvodné obohatenie (bližšie aj odôvodnenie uznesenia ústavného súdu vo veci sp. zn. IV. ÚS 10/2023, ktorej skutkové okolnosti sú totožné). V okolnostiach danej veci preto možno považovať rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania za zodpovedajúce spravodlivému usporiadaniu veci medzi stranami sporu.

21. Ústavný súd sa vzhľadom na uvedené nedomnieva, že by napadnuté rozhodnutie okresného súdu bolo možné kvalifikovať ako nezlučiteľné so základnými právami sťažovateľa zaručenými čl. 20 ods. 4, čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny či právami zaručenými čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu, preto ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

22. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti bolo bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších návrhoch sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu